

Anders Krogvig fra HedeDanmark sørger for, at plast-membranen ligger udstrakt i den rigtige dybde.

Foto: Anders Ole Olsen

Membraner og spuns skal genskabe højmose

NATUR: Sorø Kommune nedgraver membraner og spuns rundt om Sandlyng Mose og Verup Mose. Det skal hæve vandstanden og genskabe to højmoser.

Af Martin Pedersen

ÅMOSEN: Der er gang i gravemaskinerne ved Sandlyng Mose og Verup Mose i Store Åmose nordvest for Stenlille.

Som en del af naturgenopretningsprojektet LIFE Østdanske Højmoser graver Sorø Kommune nemlig ved de to døde højmoser for at gøre dem levende igen.

Her blev der gravet tørv i store stiler i årene omkring anden verdenskrig. Det blev brugt som brændsel, da der var rift om ressourcerne. Tørven blev fragtet derfra i godsvogne på den gamle Veddebane, der nu er nedlagt. I moseområdet har man faktisk for nyligt fundet et stykke glemt, gammel skinne, der vidner om forti-

Projektleder Line Magnussen forklarer, at den grønne metalkasse trækker en sort plast-membran gennem renden, der skal omslutte højmoserområdet.

dens aktiviteter.

En stor levende svamp

Før den tid var Sandlyng

Mose og Verup Mose to levende højmoser, der vokser opad med få millimeter om året.

En højmose fungerer nærmest som en stor svamp, hvor et lag af levende spagnum-mosser suger alt vand

til sig. Spagnum-mos kan absorbere 10 gange sin egen vægt i vand. Med årene vokser spagnum-mosserne op

som en pukkel i landskabet og efterlader samtidig et lag tørv nedenunder.

Højmosen er i sig selv et vådt, surt og næringsfattigt landskab, hvor våde højler med spagnum og kæruld gror mellem tuer af dværgbuske som tranebær, blåbær og hedelyng. Det skaber et fugtigt miljø med rigtig mange insekter. Højmosen er også et levested for den spidssnude frø og for sno-gen.

Sorø Kommune forsøger at genskabe den natur med projektet LIFE Østdanske Højmoser, der blandt andet er støttet med EU-midler. Guldborgsund Kommune indgår også i projektet. Kommunen er i gang med at genskabe Horreby Lyng på Falster. Kommunerne har sammen skaffet 40 millioner kroner til projektet.

Maskiner graver sig frem

Ved Sandlyng og Verup moser bliver der i øjeblikket gravet en 140 centimeter dyb, sort plastmembran ned rundt om moseområderne. Der bliver også gravet en spuns ned ved udmundingen til vandløbet Akademirunden. Blokeringerne skal holde regnvandet inde på moseområdet.

På den måde kan vandstanden stige, og så bliver det muligt at genskabe den våde højpose. Når først vandet igen indtager områderne, så vil de tilbageværende spagnum-mosser brede sig - eventuelt med lidt førstehjælp - og om 5-10 år kan man måske se en spirende begyndelse på to nye højmoser.

Gravearbejdet involverer både gravemaskiner, en håndfuld arbejdere og et

museum.

Først laver en gravemaskine en rende i tørvejorden rundt om området. Gennem renden bliver der trukket en stor, grøn metalkasse, hvorfra den sorte membran bliver rullet ud. På den anden side af renden kører endnu en gravemaskine og dækker renden og membranen med jord igen.

Anders Krogvig hjælper de to maskiner, der først graver sig 2,4 kilometer igennem Sandlyng Mose og siden rykker til Verup Mose. Han er skov- og naturtekniker hos HedeDanmark. Og det er hans job at sikre, at plast-membranen ligger korrekt i jorden og i den rigtige dybde.

- Det er en slags kvalitets-sikring. Jeg holder membranen udstrakt og sørger for, at den er i den rigtige dybde. Dybden er nok det mest udfordrende, siger Anders Krogvig.

Arkæologerne holder øje

Maskinerne tilbagelægger cirka 300 meter om dagen. Arbejdet bliver fulgt meter for meter af de to arkæologer Mads Lou Bendtsen og Mads Kildegaard fra Museum Vestsjælland i Holbæk.

- Vi er her, fordi det her område ved Åmosen er et af de vigtigste områder i Nord-europa i forhold til stenalderen. Man har blandt andet fundet stammebåde, redskaber og fiskeanlæg, og noget af det har man ikke fundet andre steder. Derfor holder vi øje med, om man støder på noget interessant eller nogle genstande, forklarer udgravningsleder Mads Lou Bendtsen.

Området har så stor historisk værdi, at stednav-

net Maglemose også bliver brugt på engelsk, hvor ordet »Maglemosian« henviser til skovjægerkulturen i stenalderen.

Indtil videre har stenalderen dog ikke vist sig i tørvejorden ved Verup og Sandlyng.

- Og det kommer bag på os, for der er ellers fundet meget her i området, siger Mads Lou Bendtsen.

Muligheder i en naturpark

Line Magnussen er biolog og Sorø Kommunes projektleder på naturprojektet.

- Det er rigtigt spændende, og det har også været fantastisk at se, hvordan andre gør i andre højpose-projekter, siger hun.

Hun kan se langsigtede muligheder i Sandlyng Mose og Verup Mose.

- Jeg håber, at flere vil involvere sig i projektet, for det hele er baseret på frivillighed. Jeg kan se nogle muligheder for en naturpark og for nogle arbejdspladser - om det så er at leje cykler ud eller sælge en is, siger Line Magnussen.

Naturprojektet skulle oprindeligt køre frem til 2018, men Sorø Kommune og Guldborgsund Kommune har søgt om at forlænge det til 2019.

Man kan besøge Åmosen og gå tur omkring de to moser og følge udviklingen. Ved Verup Mose kan man parkere ud for Vasebakke-gård, Kærvej 1 i Verup og derfra bevæge sig ud på veje og stier i området. Ved Sandlyng Mose kan man parkere ved bålhytten på Maglemosevej 3 i Assentorp.

FAKTA

Projektets tidslinje

- August 2013: Opstart på projektet
- Første kvartal 2014: Nedsættelse af støtte-gruppe
- Forår/sommer 2014: Naturovervågning
- Forår 2014 til sommer 2016: Lodsejer-for-handlinger
- Sommer 2016 til 2018: Lukning af grøfter/dræn og trærydning
- Forår/sommer 2018: Naturovervågning

Kilde:
LIFE Østdanske
Højmoser

Gravearbejdet bliver fulgt tæt af de to arkæologer Mads Lou Bendtsen og Mads Kildegaard fra Museum Vestsjælland.